

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หากประเทศไทยเป็นดังขวานทองตามที่นักปราชญ์บางท่านเคยกล่าวไว้ ภาคใต้ของประเทศไทยก็คงเป็นดังด้ามขวานของแผ่นดินซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของชาติที่ร่วมกันดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของไทย วัฒนธรรมไทยและความเป็นคนไทยให้คงอยู่ จากโบราณสถานที่ยังปรากฏและโบราณวัตถุต่างๆ ที่ค้นพบ ไม่ว่าจะเป็นพระบรมธาตุไชยาซึ่งเป็นศิลปกรรมยุคศรีวิชัยที่สมบูรณ์ที่สุด พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนบ่งบอกให้เราทราบว่าแผ่นดินภาคใต้ของเรานั้น คือแผ่นดินที่มีอารยธรรม มีความเจริญรุ่งเรืองมานานก่อนยุคประวัติศาสตร์ชาติไทยเสียอีก (สิงห์ สิงหเสนี, 2547: 1)

เมื่อภาคใต้เป็นแหล่งดินแดนที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานจึงเป็นแหล่งสังสมมรดกทางวัฒนธรรมไว้มาก วัฒนธรรมต่างๆ ที่ปรากฏใน 14 จังหวัดภาคใต้ของไทย นับตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปถึงจังหวัดนราธิวาสนั้น มีความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติและศาสนา เพราะมีทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพุทธอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันซึ่งแต่ละกลุ่มก็ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของตนไว้อยู่ จึงทำให้เราเห็นประเพณีและวิถีชีวิตหลายรูปแบบ นับตั้งแต่ประเพณีชักพระ ประเพณีวันสารทเดือนสิบ เทศกาลกินเจ พิธีสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว และประเพณีแข่งเรือกอละ ยังคงมีอยู่ในผืนแผ่นดินภาคใต้แห่งนี้

หากจะกล่าวถึงด้านวัฒนธรรม การแสดงพื้นบ้านก็ถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองทางด้านจิตใจของมนุษย์และมนุษย์ในแต่ละสังคมก็ย่อมมีการแสดงที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมนั้นๆ การแสดงบางอย่างได้รับการสืบทอดกันมาจนมีลักษณะเฉพาะถิ่น การแสดงพื้นบ้านจึงเป็นวัฒนธรรมที่ชาวบ้านสมัยก่อนสร้างสรรค์ขึ้นมาจากเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น เป็นมรดกที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ สังสม สืบทอด ปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยมา ทำให้การแสดงพื้นบ้านกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจิตใจของชาวบ้าน และมีความหมายต่อพวกเขา อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นคุณค่าในด้านความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นๆ นั้นด้วย ซึ่งสำหรับชาวใต้แล้วการละเล่นแทบทุกชนิดยังมีลักษณะเป็นสื่อพื้นบ้าน (Folk Media) อยู่ในตัวมันเอง ที่ทำหน้าที่ทั้งการรายงานข่าวสาร

ให้การศึกษา ปกป้องรักษาบรรทัดฐานของสังคม สร้างความเข้าใจระหว่างบุคคล หรือเป็นเครื่องมือสำหรับสร้างการบูรณาการทางสังคม และที่สำคัญคือเป็นเครื่องมือทางสังคมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านเองด้วย

เอวองค์ยามอ่อนช่างอ้อยอิ่ง	ยามเยื้องยั้งแกว่งกวัดสะบัดไหว
ปะ เทิง เทิง เทิง ปะ ประโคมไป	อ่อนแข็งเคลื่อนไหวได้สมงาม
รู้ฝันรู้ปรับบังคับร่าง	เป็นท่าทางคล่องใจให้ไหวพริบ
สีหน้าสีออบทบาทวาดร่างตาม	สืบความงามตามอย่างทางโนรา

(วิวัฒน์ วนรังสิกุล, 2548: 6)

จากบทกลอนข้างต้นนั้น เป็นกลอนบทหนึ่งที่ตั้งชื่อให้เห็นถึงจังหวะลีลาและความงดงามของการแสดงโนราได้เป็นอย่างดี แม้ว่าการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้มีมากมายหลายชนิดทั้งที่นิยมกันในหมู่ชาวไทยพุทธและกลุ่มชาวไทยมุสลิม เช่น หนึ่งตะลุง เพลงบอก ลีเกป่า ร่องเง็ง สีละมะโย่ง และลิเกฮูลู เป็นต้น แต่ในบรรดาการแสดงพื้นบ้านเหล่านี้ “โนรา” จัดว่าเป็นการแสดงพื้นบ้านชนิดหนึ่งที่มีมาช้านานและยังคงได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน เป็นศิลปะการแสดงที่รู้จักกันดีในภาคใต้ เรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์เด่นของวัฒนธรรมคนไทยภาคใต้อย่างหนึ่ง เวลาที่มีการเอ่ยถึงศิลปะพื้นเมืองของภาคใต้ทุกครั้ง ก็ต้องได้ยินชื่อของโนราควบคู่กับหนึ่งตะลุงอย่างขาดเสียมิได้ ทำนองเดียวกับที่หมอลำเป็นสัญลักษณ์ของภาคอีสานหรือแอ่วซอเป็นสัญลักษณ์ของภาคเหนือ เป็นต้น

โนรามีการแพร่กระจายอยู่ในหลายพื้นที่และเป็นที่ยอมรับกันว่ามีความเก่าแก่มาก จนปรากฏเป็นตำนานเล่าขานหลายกระแสและมีประเด็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องมากมาย นับเป็นรากฐานเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน แม้แต่เมื่อยามบ้านเมืองวุ่นวาย ทั้งปัญหาเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง แต่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างโนราก็ยังคงเป็นเอกลักษณ์และช่วยจรรโลงความสุขและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านได้เป็นอย่างดี สืบเนื่องจากอิทธิพลทุกรูปแบบของโนราที่ได้ซึมซับเข้าไปในสายเลือด เสมือนเป็นชีวิตวิญญาณของชาวบักขี้ได้มาแต่โบราณ ดังมีคำพูดติดปากว่า “มาแต่ดั้ง ไม่หนังก็โนร” (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, 2548: 229) อันเป็นการเปรียบเทียบว่า คนพื้นเมืองภาคใต้นั้นมีคุณภาพอย่างน้อยก็จะต้องเป็นหรือเล่นได้ ไม่หนังตะลุงก็โนราอย่างใดอย่างหนึ่ง และถือกันว่าการแสดงโนราเป็นวิชาความรู้พิเศษเป็นคุณสมบัติติดตัวคนพื้นเมืองมาช้านาน คนบักขี้ได้ทั่วไปแม้จะร้องเล่นโนราไม่เป็น แต่ส่วนใหญ่ก็มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโนราระดับหนึ่ง

การแสดงโนราที่มีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ 2 ประการคือ การแสดงเพื่อความบันเทิงและเป็น การแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม แต่การแสดงทั้ง 2 ลักษณะก็จะมี ความเชื่อเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่มาก โดยเฉพาะการแสดงในงานพิธีกรรมก็จะมี ความเชื่อปรากฏอย่างเด่นชัด โดยการแสดงโนราจะนิยม เล่นกันมากในแถบจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สงขลา ส่วนจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้ เช่น สุราษฎร์ธานี ชุมพรและระนองจะแสดงโนราหอย โนราโกลน และในแถบสี่จังหวัดภาคใต้จะมีการ แสดงโนราแขกซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากโนราที่เรา กำลังกล่าวถึง (สิงห์ สิงหเสนี, อ่างแล้ว) นอกจากนี้พบว่าผลการศึกษาวิจัยหลายชิ้นก็กล่าวตรงกันว่าบริเวณทะเลสาบสงขลาทั้งฝั่งตะวันตก คือพัทลุง และฝั่งตะวันออกคือสงขลาสามารถสืบสาวถึงพวกโนราได้ตลอด เพราะโนรามีชื่อเสียง ล้วนกระจุกตัวอยู่ตั้งแต่ปากพะยูน เขาไชยสน ลำปำ ทะเลน้อย ระโนด กระแสสินธุ์ สทิงพระ สิงหนคร หาดใหญ่ สงขลา ควนเนียง ล้วนเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของศิลปโนราทั้งสิ้น นอกจากนี้พื้นที่เหล่านี้ความนิยมในโนราก็จะค่อยๆ จางลง (นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, 2549:176-177) ลักษณะที่น่าสนใจของโนราอีกอย่างหนึ่งก็คือสามารถแสดงได้เกือบทุกโอกาส อาทิ งานประจำปี ของแต่ละจังหวัดทางภาคใต้ต่างต้องมีโนราให้ประชาชนดูอย่างน้อย 1 โรง นอกจากนั้นการแสดง โนรายังหาดูได้จากงานบวชนาค งานฉลองกฐิน งานพิธีการเกี่ยวกับวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และงานตรุษเทศกาลต่างๆ ตลอดจนงานแก้บนก็มีโนราเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอ และปัจจุบันนี้ พื้นที่ของการแสดงโนราได้จำกัดอยู่เพียงแต่ถ้ำมวงคลเท่านั้น แต่ถ้ำมวงคล อย่างงานศพก็มีการแสดงโนราให้เห็นด้วยเช่นกัน

หากย้อนกลับไปเมื่อสมัยอดีต โนราก็เคยเป็นการแสดงที่ขึ้นชอบของคนได้เป็นอย่างมาก ซึ่งความนิยมนี้มีหลักฐานปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุเสด็จประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้เมื่อ พ.ศ. 2452 ของเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ (รัชกาลที่ 6) คราวนั้นพระองค์ได้ทอดพระเนตรการแสดงโนราหลายครั้ง ทั้งยังทรงบันทึกเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับโนราไว้อย่างน่าสนใจ และสามารถบอกกล่าว ความสำคัญของโนราในวัฒนธรรมสังคมได้เป็นอย่างดี ดังพระราชนิพนธ์ตอนหนึ่งว่า

“เจ้าคุณธรรมาเล่าว่า เมื่อแรกๆ ท่านมาเป็นเจ้าเมืองตรังนี้ เป็นธรรมเนียมผู้ชายไปขอลูกสาว ฝ่ายบิดามารดาถามก่อน 2 ข้อ คือ รำโนราเป็นหรือไม่ กับขโมยควายเป็นหรือไม่ ถ้าไม่เป็นทั้ง 2 อย่าง ไม่ยอมยกลูกสาวให้ เพราะบิดามารดาของผู้หญิงแลไม่เห็นว่าจะเลี้ยงเมียได้อย่างไร เพราะ โนราไม่ต้องซื้ออะไรกิน ไปไหนชาวบ้านต้องเลี้ยงตลอดทาง รวากับเจ้าหรือขุนนางผู้ใหญ่” (นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, 2549: 178-179)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าศิลปวัฒนธรรมภาคใต้มีหลากหลายรูปแบบ ไม่ต่างจากภาคอื่นๆ ของประเทศ โดยเฉพาะโนราที่เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของภาคใต้ หากไม่มีการอนุรักษ์ส่งเสริม เผยแพร่ ไม่มีการค้นคว้าทำวิจัยก็เหมือนเพชรที่ยังคงอยู่ในหินผา ย่อมเป็นที่น่าเสียดายที่คนทั่วไปไม่ได้เชยชมสมบัติของตนเอง แต่กลับหลงแต่ชื่นชมสมบัติของคนอื่น จนลืมไปว่าตนเองก็มีของดีอยู่เหมือนกัน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวของ “โนรา” แม้ว่าปัจจุบันความสำคัญของโนราจะลดน้อยหรือเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต และมีมหรสพอื่นเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมเดิมมากแล้ว แต่ความนิยมในโนราก็ยังคงมีความเข้มข้นอยู่มาก “โนรา” ยังเป็นมหรสพสำคัญอันเชิดชูเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของคนใต้ ขณะเดียวกันชาวบ้านก็ยังทำพิธี “โนราโรงครู” บูชาบรรพบุรุษกันอย่างยิ่งใหญ่ในหลายพื้นที่เป็นประจำทุกปี ดังนั้นแม้ว่าการรำโนราจะได้ปรับเปลี่ยนลีลา เรื่องราว และเครื่องดนตรีไปตามยุคตามสมัย แต่กระนั้นพิธีกรรมอันสืบเนื่องมาแต่โบราณก็ยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่อง ทำให้โนรายังคงมีบทบาทรับใช้สังคมได้ด้วยการให้ความรู้ ความบันเทิง ปลุกฝังค่านิยม และเป็นส่วนสำคัญต่อการหยั่งรากทางวัฒนธรรมอันแข็งแกร่งในชุมชนภาคใต้เสมอมา

นอกจากความแพร่หลายอย่างเด่นชัด อีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาก็เพราะปัจจุบันเป็นยุคที่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกำลังเสื่อมสลายไปเป็นส่วนใหญ่ แต่การแสดงโนรายังคงอยู่ และสามารถด้านการครอบงำที่จะนำไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวของกระแสอันเชี่ยวกราดของโลกาภิวัตน์ได้ หรือพวกเขาต้องปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงอะไร อย่างไรบ้างเพื่อความอยู่รอด และยังคงมีสิ่งใดที่ดำรงอยู่ได้ท่ามกลางสังคมสมัยใหม่โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ท้าทายให้ต้องค้นหาคำตอบต่อไปในงานวิจัยชิ้นนี้ อีกทั้งผู้วิจัยยังเห็นว่าการศึกษารื่องท้องถิ่นนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังที่ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2544) กล่าวไว้ว่า

“ ถ้าปราศจากถ้อยคำ ย่อมปราศจากภาษา ความร่ำรวยและความมั่นคงของภาษาถิ่นเป็นความร่ำรวยและมั่นคงของภาษาชาติ ภูมิปัญญาของปัจเจกชนและของชุมชนคือภูมิปัญญาของชาติ เงาะพันธุ์โรงเรียนมีต้นกำเนิดที่โรงเรียนบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จนปัจจุบันได้กลายเป็นเงาะพันธุ์ดีของชาติ ดังนั้นการพัฒนาทุกเสี้ยวของชาติจึงเป็นการพัฒนาชาติ เนื่องจากมีภาคพื้นดินจึงมีภาคสวรรค์ แต่ทั้งพื้นดินและสวรรค์ต่างก็เป็นส่วนเสี้ยวหนึ่งของจักรวาล นักบินอวกาศจะไปไม่ถึงดวงจันทร์ได้หากเขาไม่เริ่มจากภาคพื้นดิน ” ผู้วิจัยจึงขอร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรากฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มั่นคงสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา ตำนานและความสัมพันธ์ของโนรากับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวใต้
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ของคนใต้ในเชิงความหมายและพิธีกรรมเกี่ยวกับโนรา
3. เพื่อวิเคราะห์การดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนรูปแบบของโนราเพื่อความอยู่รอดท่ามกลางบริบทสังคมได้ในยุคโลกาภิวัตน์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ตำนาน ความเชื่อเรื่องโนรา มีสายสัมพันธ์กับชาวใต้มายาวนาน และมีความสำคัญกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมคนใต้ตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน
2. อัตลักษณ์ของคนใต้สามารถแสดงผ่านสัญลักษณ์ การให้ความหมาย และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับโนรา
3. การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคต่างๆ รวมทั้งยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการดำรงอยู่และการปรับเปลี่ยนรูปแบบของโนราด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “โนรา: สัญลักษณ์ พิธีกรรม ตัวตนคนใต้รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ยุคโลกาภิวัตน์” ในด้านขอบเขตเนื้อหา นั้น เป็นการมุ่งศึกษาด้าน ประวัติความเป็นมาของโนราว่ามีต้นกำเนิดอย่างไร เหตุใดโนราจึงแพร่หลายในภาคใต้ และการแสดงโนรา มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวใต้ได้อย่างไร ศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์ของคนใต้โดยวิเคราะห์ผ่านสัญลักษณ์ และการให้ความหมายในพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโนราซึ่งในส่วนนี้จะศึกษาจากการประกอบพิธีโนราโรงครูเป็นหลัก รวมทั้งวิเคราะห์ถึงการดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลงของโนราทั้งในแง่บวกและแง่ลบอันเป็นผลจากการพัฒนาของสังคม โดยเฉพาะสังคมในยุคโลกาภิวัตน์

สำหรับขอบเขตด้านพื้นที่นั้น ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา เนื่องจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นแล้วพบว่าบริเวณรอบทะเลสาบสงขลาเป็นพื้นที่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของตำนานโนรา และยังคงเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มข้นของศิลปโนราอยู่มากมายตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน อีกทั้งสงขลาเป็นจังหวัดที่มีการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมสูง มีอำเภอบางแห่ง

ที่เป็นศูนย์รวมการค้าของภาคใต้ แต่ขณะเดียวกันอีกหลายอำเภอของจังหวัดสงขลาก็ยังคงเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งจะทำให้สะท้อนภาพความสัมพันธ์ของโนราห์กับชาวใต้ได้ทั้งในพื้นที่สังคมชนบทและสังคมเมืองที่อยู่ในจังหวัดเดียวกันได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ตำนานของโนราห์ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวใต้
2. เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้นิยามความหมายแก่โนราห์ในฐานะต่างๆ อันแสดงถึงอัตลักษณ์ของคนใต้ได้โดยผ่านสัญลักษณ์ พิธีกรรมและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโนราห์
3. มีความเข้าใจถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ยุคต่างๆและยุคโลกาภิวัตน์อันส่งผลต่อโนราห์ที่ต้องปรับเปลี่ยนเพื่อความอยู่รอด
4. เกิดความตระหนักรู้เพื่อการร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความเข้มข้นในวัฒนธรรมชาติได้ทราบนานเท่านั้น

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. โนรา

ตามพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2525: 156) ความหมายของ คำว่า "โนรา" หมายถึง การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้ชนิดหนึ่ง มีการรำและขับร้องเป็นบทกลอน ส่วนคำว่า "มโนราห์" นั้นเป็นชื่อของตัวละครในเรื่องพระสุธน-มโนราห์ ซึ่งเป็นชาตกรเรื่องหนึ่ง และจากการศึกษาเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าการเขียนในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น โนรา โนราห์ หรือมโนรา และมโนราห์ เป็นต้น แต่สำหรับคำที่หมายถึงศิลปะการแสดงของท้องถิ่นภาคใต้ที่นิยมใช้มากที่สุดก็คือ คำว่า "โนรา"

โนรา หมายถึง มหรสพพื้นบ้านที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานและเป็นที่ยอมรับแพร่หลายในท้องถิ่นภาคใต้มาแต่อดีต คนพื้นเมืองแต่ก่อนถือว่า เป็นศิลปะการแสดงที่เชิดหน้าชูตา เป็นศาสตร์ชั้นแนวหน้า โนราถือเป็นการละเล่นที่มีลีลารำร่าประกอบจังหวะและมีท่วงทำนองที่เร้าร้อน เน้นเครื่องดนตรีประเภทตีและเป่า ซึ่งให้ความสำคัญกับการรำร่าเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือการทำบท (แสดงท่าทางประกอบบทร้อง) ซึ่งมีการเล่นเป็นกลอน มีทั้งกลอนที่แต่งเอาไว้ก่อนและกลอนมุดโต (กลอนสด) และเล่นเป็นเรื่องในบางครั้ง โดยใช้คำร้องเป็นภาษาถิ่นได้

บางโอกาสมีการแสดงตามคติความเชื่อในลักษณะของพิธีกรรมต่างๆ มีการแต่งกายที่แน่นอน โดยเครื่องแต่งกายหลักจะต้องมีเทริด เครื่องลูกปัดสวมลำตัว ปีกนกแอ่น ผ้าถุง ผ้าห้อย กำไล เล็บ และหน้าพรานตัวตลก เป็นต้น โนรามักแสดงเป็นคณะ โดยคณะหนึ่งมีสมาชิกประมาณ 14-20 คน

2. โนราโรงครู

“โนราโรงครู” หรือบางครั้งเรียกว่า “โนราลงครู” เป็นการแสดงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรม โดยผู้ประกอบพิธีเป็นโนราใหญ่ที่มีคาถาอาคม ผ่านการไหว้ครูมาแล้ว สามารถตัดजू ผูกผ้าที่เกี่ยวกับการทำพิธีทางไสยศาสตร์ได้เป็นอย่างดี โดยโนราประเภทนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

2.1 โนราโรงครูสายตระกูล

เป็นงานพิธีกรรมของชาวบ้านที่มีการแสดงโนราเพื่อเชิญวิญญาณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเรียกว่า “ครูหมอโนรา” “ตายายโนรา” หรือ “ตาหลวง” มาเข้าทรงลูกหลานที่เป็นคนทรง เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษโดยเชื่อว่าจะได้มีสวัสดิมงคลแก่ชีวิตครอบครัว หรือเพื่อแก้บนตามที่ได้บนบานไว้ การจัดให้มีโนราโรงครูมักทำเป็นประจำคืออาจเป็นปีละครั้ง ปีเว้นปี สามปีต่อครั้ง หรือห่างกว่านั้น ทั้งนี้ยอมแล้วแต่ความสะดวกและความสามารถของผู้เป็นเจ้าของภาพ และก็แล้วแต่การยินยอมผ่อนผันของตาหลวงที่มาเข้าทรงในครั้งก่อน แต่จะเลิกจัดโนราโรงครูตลอดไปยอมไม่ได้ เพราะเชื่อกันว่าตายายโนราจะให้โทษแก่ลูกหลาน

2.2 โนราโรงครูชุมชน

พิธีโนราโรงครูลักษณะนี้เป็นงานพิธีกรรมของชาวบ้านในชุมชนที่มีความเชื่อเรื่องตายายโนรา มารวมตัวกันเพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษ งานโนราโรงครูที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยุ้จักกันดี ได้แก่ โนราโรงครูวัดท่าคุระ อำเภอสังขะ จังหวัดสงขลา หรือที่เป็นที่ยุ้จักกันในนาม “งานตายายย่าน” ซึ่งเป็นงานประเพณีประจำปีของท้องถิ่น จัดขึ้นทุกปีเพื่อแสดงกตัญญูตเวทีต่อ “เจ้าแม่อยู่หัว” พระพุทธรูปทองคำปางสมาธิของวัดท่าคุระซึ่งประดิษฐานที่วัดนี้กว่า 300 ปีมาแล้ว ซึ่งนอกจากมีศิลปินโนรามากมายมารวมตัวกันเพื่อทำพิธีต่างๆ เช่น พิธีครอบเทริดโนรา มักจะมีการผนวกพิธีอื่นๆ เข้าไว้ด้วย เช่น การรำแก้บน การรักษาโรคให้กับชาวบ้าน เป็นต้น

3. โนราบันเทิง

หมายถึง การแสดงโนราเพื่อความสนุกสนาน โดยไม่มีเรื่องของพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การแสดงโนราเพื่อความบันเทิงในงานแก้บน หรือการฉลองจากการเสี่ยงโชค รวมทั้งงานมงคลและงานเทศกาลต่างๆ เป็นต้น ซึ่งโนราประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายก็เพื่อความบันเทิงเป็นหลักจึง

มีฐานะเป็นสื่อพื้นบ้านทั่วไป ซึ่งโนราบันเทิงยังสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายชนิด อาทิ โนราโบราณ โนราทางเครื่อง และโนราละคร เป็นต้น

ปัจจุบันนี้บางคณะอาจเป็นทั้งโนราโรงครูและโนราบันเทิงด้วยก็ได้ ซึ่งคณะแบบนี้จะมีสมาชิกเป็นจำนวนมากกว่าคณะลักษณะอื่น เมื่อรับงานพิธีกรรมหัวหน้าคณะโนราก็จะคัดเลือกเฉพาะสมาชิกที่ผ่านการครอบเทริดแล้วสามารถประกอบพิธีกรรมได้เท่านั้น เนื่องจากการประกอบพิธีต้องมีความรู้ ความชำนาญและเป็นเรื่องความเชื่อ ความสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

4. พิธีกรรม

หมายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือวิธีการที่จะต้องกระทำเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของความเชื่อนั้นๆ เช่นการจัดพิธีกรรมบวงสรวงเพื่อแก้บน ซึ่งจะรวมถึงการกระทำ คำพูด และสิ่งของที่ถูกจัดขึ้นในสถานที่ที่มีการกำหนดไว้และมีลำดับที่แน่นอนของกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน โดยจัดพิธีกรรมขึ้นก็เพื่อสนองต่อความมุ่งหมายและผลประโยชน์ของผู้ประกอบพิธีเป็นสำคัญ

5. ยุคโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์ หมายถึง ยุคแห่งการไร้พรมแดน หรือยุคแห่งการข้ามพรมแดน ในด้านหนึ่งโลกาภิวัตน์ได้พยายามทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน มีสังคมวัฒนธรรมเดียวกัน โดยขอบเขตแห่งรัฐนั้นเลือนรางลง อย่างไรก็ตามในอีกด้านหนึ่งก็พบว่ากระบวนการโลกาภิวัตน์นั้นไม่สามารถสร้างความเหมือนบนมาตรฐานเดียวกันได้ ยิ่งไปกว่านั้นมันยังทำให้เกิดการแตกตัว ความหลากหลาย และเกิดสิ่งที่ดีและไม่ดีไปพร้อมๆ กันด้วย